

METKA FURLAN

PRISPEVEK K ŽIVALSKIM LASTNOIMENSKIM POIMENOVANJEM HIDRONIMSKEGA IZVORA: SLOVENSKO *SEBIN/SABIN/SAVIN* IN *SAVA*

COBISS: 1.01

Slovenska in hrvaška lastna imena govedi z osnovo *Sav-* lahko odražajo slovensko onomastično tradicijo transonimiziranih živalskih lastnih imen iz hidronimov.

Ključne besede: živalska lastna imena, transonimizacija, hidronim, besedotvorje, slovenski jeziki, etimologija, narečna diferenciacija

Animal names of hydronymic origin: Slovenian *Sebin/Sabin/Savin* and *Sava*

Slovenian and Croatian proper names for cattle with the stem *Sav-* may reflect a Slavic onomastic tradition of the transfer of animal names from hydronyms.

Keywords: animal names, transonymization, hydronym, word formation, Slavic languages, etymology, dialect differentiation

1 VOL *SEBIN*

Lastno ime¹ vola *Sebin* je za goriško kraško območje sporočil Karel Štrekelj

- 1 Terminološko pojasnilo:** V slovenski jezikoslovni terminologiji se za termina *nomen appellativum* in *nomen proprium* uporabljata *občno ime* in *lastno ime*, a se za slednjo besedno zvezo pogosto uporablja kar *ime* (Toporišič 1992: 58), kar je sicer skladno z normiranim pomenom knjižne besede *ime* v SSKJ. Taka raba besede *ime* se potrjuje tudi v ubeseditvi vprašanj za SLA, npr. vprašanja *Ime vasi, v kateri se zapisuje, Ime za prebivalce, prebivalke vasi, v kateri se zapisuje* (Benedik 1999: 91). Terminološka raba besede *ime* 'lastno ime' pa ob besedni zvezi *občno ime* 'nomen appellativum', kjer sestavina *ime* nadomešča lat. *nomen* in nastopa v širokem pomenu 'poimenovanje', oziroma po Toporišiču 1992: 188 »To, da čemu damo (da kaj dobi) obliko besede ali besedne zveze, npr. *stol, desnica, Viator* [...]«, ustvarja jezikovni šum, saj npr. iz samega termina *živalsko ime* ni enoznačno jasno, ali nastopa kot elipsa za *živalsko občno ime* ali *živalsko lastno ime*. Za to, kar Hrvati uporabljajo enoznačna para *naziv* 'občno ime' in *ime* 'lastno ime', tudi *imenovanje* 'lastno ime' (Čilaš Šimpraga – Horvat 2014: 39), bi v slovenščini veljalo ali dosledno uporabljati besedni zvezi *občno ime* 'nomen appellativum' in *lastno ime* 'nomen proprium' ali pa – še boljše – uvesti drugačen, po možnosti enobesedni termin za pomen 'občno ime', kar bi omogočilo besedno zvezo *lastno ime* avtomatično zamenjati z *ime*. Pri reševanju problema termin *poimenovanje* ni uporaben, ker vključuje tako nomina appellativa kot nomina propria. Oba temeljna priločnika sodobne knjižne slovenščine pa v rabi besede *ime* namreč nista enotna, saj v SSKJ pri jezikoslovnem terminu *fitonim* preberemo pomensko razlago 'ime rastline, rastlinsko ime' (enako SP 2001: 'rastlinsko ime'), kjer *ime* nastopa za *občno ime*, pri *mikrotoponim* 'ime njive, travnika, gozda' ima *ime* pomen 'lastno ime', pri *toponim* pa pomenska razlaga 'lastno ime kraja ali kakega drugega dela zemeljskega površja, zemljepisno ime' (bolj enoznačno v SP 2001: 'zemljepisno

kot *sebin*² ‘Ochsenname’ (Štrekelj 1887: 400), kar z ε ponazarja reduciran samoglasnik kot npr. v kraš. goriš. *tetjîé* Npl m ‘tatje’ (Štrekelj o.c.: 386) < **tâtjê*, zato se lahko poveže s *sabîn* ‘goveje ime’, ki je v Pleteršnikovem slovarju za Tolminsko sporočeno po Erjavcu 1875: 225: *Sabin*.

2 SLN. *SABIN* : SLN., HRV. *SAVIN*, HRV. *SAVINA*

Od tolminskega *Sabin* se le s fonemom *v* razlikuje lastno ime *Savin*, ki se ob *Bakin*, *Boškarin*, *Galjardo*, *Moro*, *Sivc*, *Napoli*, *Pronto* in *Berlino* danes daje istrskim boškarinom nove generacije (Gigafida, 1. 6. 2015 po reviji Kmetovalec 2002). Ker se na območju Tolminskega prvotni ustnični zvočnik *u* pred sprednjimi samoglasniki artikulacijsko okrepi v pripornik *ǃ*, pojav pa je znan tudi v kraški Lokvi,³ je v razmerju *Sabin* : *Savin* drugi člen treba določiti za fonetično prvotnejšega.

Tako sklepanje dopušča tudi hrv. *Savin* ‘ime volu’, ki se v ARj navaja po Kurelcu 1867: 61 (*savin* ‘lastno ime vola pepelnato sive, rumenkaste barve’) in Nemaniću 1883: 41 (*savîn* m, g *savîna* = *savîn*, nomen bovis, g. *savîna*), najdemo pa ga tudi v slovarju čakavskih boljunskih govorov (*Savîn* ‘ime vola bijele boje’: Francetić 2015) in roverijskih (oboje v osrednji Istri), kjer pa ob *Savîn* ‘ime vola’ obstaja tudi feminativ *Savîna* ‘ime krave’ (Kalčić – Filipi – Milovan 2014). V Bejski Tramuntani na Cresu je *Savîn* lastno ime za vola večinoma črne barve, feminativ *Savîna* pa za krave takšne barve (Velčić 2003).

- lastno ime’) implicira, da je z *zemljepisno ime* mišljeno ‘zemljepisno lastno ime’. Čeprav je sicer možno, da bi kdo npr. svoj priljubljeni fikus lastnoimensko poimenoval z *Zelenko* (ker je zelene barve) ali *Čistko* (ker kot druge rastline »čisti« zrak), se danes – v slovenskem jezikoslovju – še ne govori o *rastlinskih lastnih imenih* in se zato termina *rastlinsko ime* in *fitonim* razume, da označujeta nomina appellativa. Povsem drugačne pa so razmere pri rabi termina *živalsko ime* in *zoonim*, ker so domače živali praviloma tudi lastnoimensko poimeno-vane. Toporišič 1992: 383 je skušal uveljaviti razlikovanje med terminoma *živalsko ime* (npr. *siva*, *sivka*) in *živalsko lastno ime* (npr. *Liska*, *Rjavec*), a se pozneje v SP 2001: 12 (že prej v Osnoven 1983: 96) uporablja termin *živalsko ime*, ko se misli na lastno ime živali *Sultan*, *Švrk*, *Muki* itd. Kaj pa pri vseh teh nedoslednostih v slovenski terminologiji označuje *zoonim*? Bezljaj je v vseslovanski onomastični terminologiji Osnoven 1983: 96, ki pa ni imela večjega vpliva na slovensko jezikoslovno terminologijo, po vzoru večine drugih slovanskih jezikov in nemščine določil, da označuje živalsko lastno ime. V SSKJ in SP 2001 termin ni bil vključen in ga ne prinaša niti Toporišičeva enciklopedija (Toporišič 1992). Tudi zato se je v slovenski jezikoslovni literaturi verjetno pod angleškim vplivom (prim. *zoonym* ‘the common name for a (species of) animal’) termin *zoonim* začel pojavljati v pomenu ‘živalsko občno ime’. Taki rabi termina se pridružujem tudi sama, saj je v sozvočju s podpomenkami tipa *ihtionim*, *malakonim*, *ornitonim* itd.
- 2 Po sodobnem slovenskem pravopisu se živalska tako kot vsa druga lastna imena pišejo z veliko začetnico, starejši avtorji pa so se odločali zelo različno, kot je razvidno iz Štrekcljevega zapisa *sabîn* in Erjavčevega *Sabin*.
- 3 Podrobneje o tem položajno pogojenem glasovnem razvoju prim. Furlan 2012: 48sl. s starejšo literaturo.

3 SAVIN V ISTROBENEŠKIH OZIROMA ISTRIOTSKIH GOVORIH

Lastno ime vola *Savin* ‘nome proprio di manzo dal colore bianco latte’⁴ (Balbi – Moscarda Budić 2003) je bilo znano tudi v govoru kraja Galizana (it. Gallesano) na jugu Istre, v katerem se ob danes prevladujoči istrobeneščini ohranjajo še substratne istriotske jezikovne prvine. Isti vir za galižanski govor navaja lastno ime *Savina*, a v funkciji vzdevka (»soprannome gallesanese«), kar je bilo lahko transnimizirano iz živalskega feminativa, prim. zgoraj hrv. *Savina* ‘ime krave’. V govoru kraja Vodnjan (it. Dignano) severneje od Galizane, ki tudi slovi po ohranjenosti istriotskih prvin, je bilo zabeleženo *savi* ‘nome di manzo’ (Dalla Zonca 1978: 337), pred tem kot *Savi* ‘nome di bovino’ (Rosamani 1990), v obeh primerih torej brez izglasnega *-n*.

4 ISTROBENEŠKO SALVIN IN FURLANSKO SALVINE

Samo v romanskem jezikovnem prostoru, ki je v neposrednem stiku s slovenščino in hrvaščino, je bila zabeležena tudi lastnoimenska varianta z *-l-*. Lastno ime vola *Salvin* je ob *Boscarin*, *Caparin*, *Faganel*, *Gaiardo*, *Gardelin*, *Ialén*, *Moro*, *Napoli*, *Rosso* za italijansko narečno govoreče kmete v koprskem zaledju sporočil Gravisi 1943: 30. Temu ustrezni feminativ je furl. *Salvine* ‘come n. pr. di vacca’⁵ (NP).

Med naštetimi Gravisijevimi lastnimi imeni je nedvomno slovenskega izvora *Ialén*, ker se v njem ohranja slovenski samostalnik *Jjélen*, ki se na dokaj širokem slovenskem območju uporablja tudi za označevanje vola, postal pa je tudi lastno ime, npr. *jélen* ‘rjavkasto siv vol, rjavec’ (SSKJ), *jélen* ‘ime volu jelenje barve’ (Pleteršnik), na Kostelskem *ljelen* ‘vol z lepimi rogovi in lepo držo’ (Gregorič 2014) ← sln. *jélen* ‘cervus’ < psl. **jelèнь*.

5 SLOVANSKI ALI ROMANSKI IZVOR

Ker so slovenski zahodni govori ter slovenščina in hrvaščina v Istri prepredeni z romanizmi, je pri izvoru lastnih imen *Sabin/Savin* v enaki meri treba upoštevati možnost, da sta ali domačega, slovenskega izvora, ali pa tujega, romanskega. Potrjenost lastnega imena v galižanščini in vodnjanščini pa še ni zanesljivi znak, da bi bilo obravnavano gradivo nedvomno romanskega izvora, ker tako kot drugi istrobeneški govori tudi ta dva vsebujeta besedje hrvaškega (← slovenskega) izvora, npr. *brituva* ‘coltello a serramanico’ (Balbi – Moscarda Budić 2003) ← hrv. *brìtva* ‘žepni nož zaklepček’ (< psl. **britьua*); *chila* ‘ernia’ (Balbi – Moscarda Budić 2003), *chèila* ‘ernia o rottura o crepatura o allentatura’ (Dalla Zonca 1978) ← hrv. *kìla* ‘kila’ (< psl. **kyla*); *jàlovo* ‘sterile’ (Balbi – Moscarda Budić 2003) ← hrv. *jàlov* ‘jalov, sterilen, neploden’ (< psl. **jalouь*).

4 Tj. ‘lastno ime vola mlečno bele barve’.

5 Tj. ‘kot lastno ime krave’.

Ker se alternacija v izglasju *Savin* (Galižana) : *Savi* (Vodnjan) v Istri pojavlja tudi pri pogostem istrskem lastnem imenu goveda *Boscarin* : *Boscarì* (Buje/ Buie) / *Boscaréi* (Rovinj/Rovigno) istriotskega izvora (Furlan 2016: 38sl.), je možno, da je prav ta alternacija vplivala na nastanek vodnjanskega *Savi* iz *Savin*.

Pri varianti z *-l-* *Salvin* iz koprskega zaledja in furlanščine (*Salvine*), ki je v hrvaškem in slovenskem gradivu ni bilo mogoče zaslediti, bi se lahko pomislilo, da ohranja prvotnejšo fonetično podobo živalskega lastnega imena, kar bi narekovalo romanski izvor obravnavanega besedja. Ker se v Galižani lastno ime *Savin* daje govedu mlečno bele barve, bi bilo možno, da bi bila vsa lastna imena tvorjena iz italijanskega fitonima *salvia* ‘žajbelj, *Salvia*’ po svetlih, belkastih listih rastline in da tista brez *-l-* odražajo fonetični razvoj, ki je viden tudi pri samem fitonimu, prim. furl. *sàlvie* (NP) : v Istri *šavja* (Bale/ Valle: Filipi – Buršič Giudici 1998: 631), *sàvia* (Rovinj, Vodnjan, Bale: Rosamani 1990). Čeprav bi bil tak besedotvorni vzorec možen: *salvia* ‘žajbelj’ → ***salvino* *‘takšen, ki je barve kot žajbelj, belkast’,⁶ pa verjetnost romanske etimologije obravnavanih živalskih lastnih imen izničuje fonetični argument, ker so v slovenščini in hrvaščini vsa lastna imena vzglasna na *s-*, pri izposoji iz romanskih ljudskih predlog z etimološkim vzglasnim romanskim *s-* pa pričakujemo vzglasni *š-*, prim. sln. *šagra* ‘praznovanje godu zavetnika cerkve’, ‘žegnanje; veselica’ (prim. ben. it. *sagra* [š-] ‘žegnanje; praznik’ < lat. *sacra* ob *sacer* ‘posvečen, svet’), *šalša* ‘omaka’ (prim. ben. it. *salsa* [š-] ‘omaka’ < lat. *salsa* ob *salsus* ‘slan’), *šantlo* ‘boter’ (prim. ben. it. *sàntolo* [š-] ‘boter’ < lat. *sanctulus* ‘boter’) itd.

Pri starejši izposoji, ki bi v vzglasju dala sln./hrv. repliko *s-*, pa se preostali izposojeni del ne bi glasil na *-alvin*. Pri izposoji iz časa po delovanju metateze likvid bi se tuji *a* v rom. **sàl'vīnū* odražal kot sln./hrv. *o*, kar bi dalo sln./hrv. ***solvin* (tip *oltar*), še starejša izposojenka iz iste predloge pa bi se odražala enako ***solvinь*, a bi se danes kazala kot sln./hrv. ***slavin* (tip tpn *Labin*). Ker je slovensko in hrvaško gradivo brez *-l-*, je razumljivo, da se tudi zaradi tega tako stare izposoje iz romanske predloge ne sme predpostaviti.

Varianti z dodatnim *-l-* v it. kopr. *Salvin* in furl. *Salvine* sta bili zato verjetno preoblikovani iz prvotnih slovanskih izposojenk **Savin* in **Savina*, lahko celo kar pod vplivom romanskega fitonima *salvia*.

Verjetnost, da sta spolska para **Savin* in **Savina* domačega, slovanskega izvora, lahko povečuje koroško lastno ime krave *Sabina*, ker ga je Reichmayr 2005: 83 zabeležil na zahodnem koroškem območju, kjer se v ziljskem narečju ustnični zvočnik *u* pred sprednjimi samoglasniki artikulacijsko okrepi v pripornik *ḥ* in je zato *Sabina* lahko nastalo iz prvotnega *Savina*. Pa ne le to. V narečni slovenščini je bilo na dveh medsebojno oddaljenih območjih zabeleženo lastno

6 Šlo bi lahko za besedotvorni vzorec tipa it. *pecora* ‘ovca’ → *pecorino* ‘ovčji sir’, tj. ‘sir, ki je narejen iz ovčjega mleka’.

ime krave *Sava*, ki napeljuje k domnevi, da je s *Savin* in *Savina* v besedotvornem razmerju.⁷

6 SLOVANSKI IZVOR: *SAVA* : *SAVIN* : *SAVINA*

Na slovenskem zahodu je bilo namreč v livškem govoru nadiškega narečja (primorska narečna skupina) zabeleženo lastno ime krave *Sá:va* in tudi *Só:ča* (Šekli 2008: 201),⁸ na vzhodnem območju, v govoru kraja Meliše (= T313)⁹ zgornjesavinjskega narečja (štajerska narečna skupina) pa *'sa:wa* (SLA). Ker sta lastni imeni krav enakozvočni s slovensko-hrvaško-srbskim hdn *Sava*,¹⁰ ne bo odveč podatek, da je bilo livškemu *Só:ča* enakozvočno lastno ime krave *sôča* (: hdn *Soča*) in tudi *drina* (: hdn *Drina*) zabeleženo v govoru kraja Sabonje (= T154) notranjskega narečja (primorska narečna skupina). Ob koroškem lastnem imenu krave *Drina* je Reichmayr 2005: 83, 134 zabeležil tudi *Drávka*, prim. hdn *Drava*.

Besedotvorno razmerje sln. *Sava* 'lastno ime krave' : sln. *Sebin/Sabin* 'lastno ime vola', hrv. čak. *Savin* : sln. kor. *Sabína*, hrv. čak. *Savina* je mogoče primerjati s sln. *rôga* 'krava z velikimi rogovi' (Pleteršnik) : *rogîn* 'vol z dolgimi rogovi' (dol. – Pleteršnik) : *rogína* 'govedo z dolgimi rogovi' (jvzh. štaj.: Pleteršnik). Razmerje pa ni le slovensko, prim. hrv. *rôga* 'ovca, koza ali krava z večjimi rogovi' (ARj), *Roga* 'ime krave' (ARj; Kurelac 1867: 25), srb. *rôga* 'ovca, ki ima rogove' (Vojvodina: RSGV), črnogor. *rôga* 'ovca, ki ima rogove' (Vujičić 1995) : hrv. *rogin* 'vol' (ARj) : hrv. *rogîna* 'vol z dolgimi rogovi' (Žumberak: Skok 1912: 369),

7 Le za hrv. lastno ime goveda *savin*, za katero je imel podatek, da se daje volu pepelnato sive in rumenkaste barve, je Kurelac 1867: 61 sklepal, da je v zvezi s hdn *Sava* in nadalje tudi, da naj bi zato hidronim v etimološkem smislu označeval rumeno reko (!?). Slednji sklep je jezikoslovno popolnoma neargumentiran in zato nesprejemljiv.

8 Zanju avtor, ne da bi upošteval druga slovanska dehidronimna živalska lastna imena, pravi, da najverjetneje ne spadata med avtohtona lastna imena, češ da so bile krave večinoma lastnoimensko poimenovane po rečnih lastnih imenih šele po drugi svetovni vojni. A je bolj verjetno, da je na livškem območju obstoj živalskega lastnega imena *Sava* povzročil transonimizacijo hdn *Soča* → živalsko lastno ime *Soča*. V e-pismu z dne 2. 3. 2017 M. Šekli meni, da bi lastno ime krave *Soča* lahko bilo avtohtono. Dvom v mlad nastanek livških živalskih lastnih imen *Soča* in *Sava* je bil izražen že v Čilaš Šimpraga – Horvat 2014: 61. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (<http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6038d>, 24. 8. 2017) je bilo v Sloveniji v obdobju 2000–2015 lastno ime *Soča* najpogostejše na skrajnem zahodu, kjer je bilo tako poimenovanih kar 4376 govedi ženskega spola. Za lastno ime *Sava* isti vir navaja 3705 nosilk. V primerjavi z najpogostejšim lastnim imenom *Pika* z 9908 nosilkami (sledita *Šeka* z 9618 nosilkami, ki je najpogostejše lastno ime govedi ženskega spola v vzhodni Slovenji, in *Liska* z 6235 nosilkami) je pogostnost lastnih imen *Soča* in *Sava* danes precej visoka, če se upošteva, da je v gradivu za SLA, ki je bilo pretežno zbrano v drugi polovici 20. stoletja, silno redko. Ne glede na večjo frekventnost lastnega imena govedi ženskega spola *Sava* v novejšem času pa o njegovi daljši in starejši prisotnosti pri nas posredno pričajo prav njegove tvorjenke s primerjalnim gradivom vred.

9 Za lažjo identifikacijo so krajem, ki so kot narečne točke vključeni v projekt Slovenski lingvistični atlas, dodane tudi njihove številke.

10 S tem hdn je enakozvočen p. hdn *Sawa*, manjši rečni tok na jugu Poljske.

Rogina ‘lastno ime krave’ (Kurelac 1867: 25). Izhodišče slednjih občnih in lastnih imen je samostalnik **rōgъ* ‘cornu’. Enako je tudi pri razmerju *čāda* ‘črnikasta ali črna krava’ (Pleteršnik), *Čāda* ‘lastno ime krave’ (npr. Čepovan, Štanjel, Kopriva, Hrušica, Klenik, Vipava, Podnanos: SLA), hrv. *čāda* ‘ime crnaste krave’ (Vodice: Ribarić 1940) : *čādīn* ‘vol črne ali sajaste barve’ (Pleteršnik), *Čādīn* ‘lastno ime vola črne barve’ (Rakitovec: SLA), hrv. *čādīn* ‘ime crnastoga vola’ (Vodice: Ribarić 1940) izhodišče samostalnik **čādъ* ‘dim, saje’.

Neposredna predloga ajevskim samostalnikom *roga* in *čada* je bila prvotno verjetno pridevniška določna oblika kot v sln. *brēza* ‘lastno ime belolisaste krave ali koze’ (Pleteršnik) < **bērzaia* ← adj **bērzъ* ‘albus’ ← subst **bērzъ/bērza* ‘betula’ (Furlan 2013: 252sl.; Ramovš 1997 (= 1927/28): 378) ali nedoločna kot npr. v hrv. *brēza* ‘črna ovca z belo liso na nosu’, *brīza* ‘isto’ (Ribarić 1940: 134).

V tvorjenkah na *-in* bi bilo mogoče prepoznati posamostaljenost svojilne pripone **-inъ*, izostanek delovanja prve palatalizacije velarov pa pri sln.-hrv./srb. *rogīn* pripisovati analoškem vnosu *-g-* iz sln. *rōga* oz. hrv. *rōga*, a ni mogoče povsem izključiti možnosti, da se prvotna pripadnostna pripona **-yn’b* v maskulinativu **rogŷn’b* (tip tpn *Tuhinj* < **Tuh-yn’b* *‘Tuhov (kraj)’) ni šele pozneje, po sovpadu **y* in **i* v sln./hrv. *i*, preoblikovala pod vplivom pripone **-inъ*: **rogŷn’b* → **rogīnъ*. Lastna imena goveda *Savin*, *Čadin* in *Rogin* so v odnosu do lastnih imen krav *Sava*, *Čada* in *Roga* njihovi maskulinativi, hrv. čak. *Savīna*, kar je enako sln. kor. *Sabīna*, pa feminativ k hrv. *Savīn*.

7 LASTNO IME KRAVE *SAVA* IN HIDRONIM *SAVA*

Primorsko *Sá:va* ‘lastno ime krave’ (Livek) in štajersko *‘sa:wa* ‘isto’ (Meliše = T313) sta v slovenščini enakozvočni s hdn *Sáva* < **Savá*, prim. hrv., srb. *Sáva*. Enako lastno ime *Sava* je bilo sicer za ovco in brez naglasnih podatkov evidentirano v hrvaških slavonskih krajih Bastaji in Daruvar (ARj). Králik 1993b: 160 je opozoril, da je *Sáva* v slovaškem gemerskem narečju lastno ime psa, manjšalnica *Sávka* pa na območju Orave na severu Slovaške lastno ime konja.

Vsa ta živalska lastna imena se vključujejo v širšo slovansko problematiko transnimiziranih živalskih lastnih imen iz hidronimov, ki jo je, kot kaže, prvi opazil in izpostavil Kurelac 1867: 61, ko je sklepal, da je hrv. *savin* ‘lastno ime vola pepelnato sive, rumenkaste barve’ v zvezi s hdn *Sava*,¹¹ aktualna pa je postala šele proti koncu prejšnjega stoletja, ko so se začeli vrstiti podatki, s katerimi so avtorji z različnih območij slovanskega sveta poročali o živalskih lastnih imenih, ki so enakozvočni s hidronimi. Med prvimi je bil Machek 1968: 134, ki je slovaško pogosto lastno ime psa *Dunaj* izvajal iz hdn *Dunaj*, češ da naj bi taka lastna imena živali bila varovalna, ker naj bi tako lastnoimensko poimenovane živali magična

11 S hdn *Sava* pa ni v nobeni zvezi osebno lastno ime *Sava* grškega izvora, zlasti razširjeno med pravoslavci (Skok III: 208).

moč vode ščitila pred zlom, pri psih pred steklino. Rjadčenko 1994: 80 je območje in število tovrstnih lastnih imen povečal z ruskimi primeri *Amazonka*, *Amur*, *Visla*, *Vltava*, *Dvina*, *Oka*, *Tissa*,¹² ki pa odražajo tudi neruske in geografsko zelo oddaljene hidronime in zato kažejo, da je transonimizacija hidronim → lastno ime živali ponekod še danes besedotvorno produktivna. Nemalo živalskih lastnih imen hidronimskega izvora je bilo iz različnih virov zbranih za hrvaščino (Čilaš Šimpraga – Horvat 2014: 61sl.).

Ker je Sava reka južnoslovanskega prostora, je Králik 1993b: 162 pri slovaških lastnih imenih živali *Sáva* in *Sávka* sklepal, da odražata slovansko onomastično tradicijo srednjedonavskega območja, ko so stari Slovaki pred madžarskim vdorom med 9. in 10. stoletjem še bili v stiku z južnimi Slovani. Ker so iz hidronimov transonimizirana lastna imena živali prvotno lahko nastajala na območjih rečnih tokov s takim lastnim imenom, lahko dehidronimna lastna imena živali, ki jih danes v ljudskem jeziku najdemo zunaj teh območij, pričajo o starejših, starih in tudi mlajših migracijskih tokovih. Tudi lastna imena živali so torej lahko pomemben vir pri preučevanju lingvo- in etnogenetske problematike Slovanov nasploh (Králik 1993a: 69).

8 SKLEP

Ker je lastno ime živali *Sáva* kot varovalno lahko nastalo le na območju rečnega toka Save, njegova sodobna narečna distribucija z distribucijo njegovih slovenskih in hrvaških tvorjenk (sln. *sebin*, *sabîn*, *Savin*, *Sabina*, hrv. *Savin*, *Savîna*) priča, da so bili predniki sodobnih narečnih govorcev teh živalskih lastnoimenskih poimenovanj v neposrednem stiku s porečjem Save.¹³ Živalska lastnoimenska poimenovanja z osnovo *Sav-* so zato lahko v pomoč pri preučevanju narečne diferenciacije zahodnega južnoslovanskega areala.

VIRI IN LITERATURA

Alerić 1982–1983 = Danijel Alerić, Hidronimni apelativ Sava, hidronimi Savinja i Dravinja i problem starosti slovenske vokalne redukcije, *Filologija* 11 (1982–1983), 271–296.

ARj = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* 1–23, Zagreb: JAZU, 1880–1976.

12 Varnikova 2011: 60 dodaja še npr. *Aragva*, *Volga*, *Irma*, *Kama*, *Kubena*, *Ladoga*, *Mologa*, *Neva*, *Pečora*, *Urdoma*, *Èlba*.

13 Jezikovni ostanek migracije s porečja Save je lahko tudi hrv. apelativ *sáva* 'reka' (Vodice: Ribarić 1940: 189; Skok III: 208), *sáva* 'isto' (Istra: ČDL III: 545), vendar pa Alerić 1982–1983: 273 kljub Ribariću 1940: 189 in Skoku III: 208 zavrača razlago o apelativizaciji *sava* ← hdn *Sava*, češ da naj bi bil apelativ slovanskega izvora in razvit iz **śbhāya* ali **suhāya* (k **sūh* 'siccus'), kar v fonetičnem in pomenskem pogledu ne prepričuje. Od hdn **Sauā* (ap B, prim. hrv. *Asg Sávú*) se apelativ razlikuje, ker kaže na **sāya*, kjer je novi akut tako kot npr. v sln. *snāha* 'nurus' (: psl. **snshā* = sti. *snušā* - ...), hrv. dial. *rika* 'reka' (Vrgada), *Rika* (Susak: oboje Jurišić 1977) (: psl. **rěkǎ*) morda posledica analoškega vnosa po obliki za Gpl, če ne gre za ostanke še neprepoznane pojava v okviru ajevskih osnov in oblik na *-a (prim. sln. *nebēsa* : psl. **nebesā*).

- Balbi – Moscarda Budić 2003** = Maria Balbi – Maria Moscarda Budić, *Vocabolario del dialetto di Galesano d'Istria*, Rovigno: Unione Italiana – Trieste: Università popolare, 2003.
- Benedik 1999** = Francka Benedik, *Vodnik po zbirki narečnega gradiva za Slovenski lingvistični atlas (SLA)*, Ljubljana: Založba ZRC, 1999.
- ČDL** = Mate Hraste – Petar Šimunović, *Čakavisch-deutsches Lexikon I–III*, unter Mitarbeit und Redaktion von Reinhold Olesch, Köln – Wien: Böhlau Verlag, 1979–1983.
- Čilaš Šimpraga – Horvat 2014** = Anica Čilaš Šimpraga – Joža Horvat, Iz hrvatske zoonimije: imenovanje krava, *Folia onomastica Croatica* 23 (2014), 39–75.
- Dalla Zonca 1978** = Giovanni Andrea dalla Zonca, *Vocabolario dignanese-italiano*, Trieste: Università popolare – Rovigno: Unione degli Italiani dell'Istria e di Fiume, 1978.
- Erjavec 1875** = Fran Erjavec, Iz potne torbe, *Letopis Matice slovenske za leto 1875*, Ljubljana, 1875, 218–228.
- Filipi – Buršić Giudici 1998** = Goran Filipi – Barbara Buršić Giudici, *Istriotski lingvistički atlas = Atlante linguistico istrioto*, Pula: Znanstvena udruga Mediteran, 1998.
- Francetić 2015** = Ivan Francetić, *Rječnik boljunskih govora*, izvorni rukopis uredila, priredila i popratila etimološkim komentarima Sandra Tamaro, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile, 2015.
- Furlan 2012** = Metka Furlan, Primorsko gradivo z v iz b v širšem slovenskem in slovanskem kontekstu, *Jezikoslovni zapiski* 18 (2012), št. 1, 47–69.
- Furlan 2013** = Metka Furlan, Miklošičev adjektivizirajoči »suffix ъ«: da ali ne, v: *Miklosichiana bicentennialia: zbornik u čast dvestote godišnjice rođenja Franca Miklošiča*, ur. Jasmina Grković-Mejdžor – Aleksandar Loma, Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 2013, 247–263 (<https://www.sanu.ac.rs/Izdanja/ElIzdanja/PosebnaIzdanja674.pdf>).
- Furlan 2016** = Metka Furlan, *Prispevki k slovenski in slovanski etimologiji*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2016 (Linguistica et philologica 32).
- Gigafida** = Korpus Gigafida (<http://www.gigafida.net/>).
- Gravisi 1943** = Gianandrea Gravisi, *I cortivani dell'agro capodistriano*, Parenzo: Stab. Tip. G. Coana & Figli, 1943.
- Gregorič 2014** = Jože Gregorič, *Kostelski slovar*, ur. Sonja Horvat – Ivanka Šircelj-Žnidaršič – Peter Weiss, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU – Občina Kostel, 2014.
- Jurišić 1973** = Blaž Jurišić, *Rječnik govora otoka Vrgade 2*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1973.
- Kalčić – Filipi – Milovan 2014** = Slavko Kalčić – Goran Filipi – Valter Milovan, *Rječnik roverskih i okolnih govora*, Pazin: Matica hrvatska – Zagreb: Naklada Dominović – Pula: Znanstvena udruga Mediteran, 2014.
- Králik 1993a** = Lubor Králik, Slovenské zoonymá *Bodrik* a *Sáva*, v: *Varia* II, ur. M. Nábělková – P. Odaláš, Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV – Banská Bystrica: Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela, 1993, 66–69.
- Králik 1993b** = L'ubor Králik, Hydronymia versus zoonymia (po pôvode niektorých zooným), *Slovenská reč* 55 (1993), št. 3, 156–164.
- Kurelac 1867** = Fran Kurelac, *Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj: s primětbami*, Zagreb: Troškomo Svetozara Galca, 1867.
- Machek 1968** = Václav Machek, *Etymologický slovník jazyka českého*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 21968.
- Nemanić 1883** = Nemanić, *Čakavisch-Kroatische Studien: Erste Studie: Accentlehre*, Wien: In Commission bei Carl Gerold's Sohn, 1883.
- NP** = *Il nuovo Pirona: vocabolario friulano*, aggiunte e correzioni riordinate da Giovanni Frau per la seconda edizione (1922), Udine: Società filologica friulana, 2004.
- Osnoven 1983** = *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika = Osnovna sistema i terminologija slavjanskoj onomastiki = Grundsystem und Terminologie der slawischen Onomastik*, Skopje: Makedonska akademija na naukite i umetnostite, 1983.
- Pleteršnik** = Maks Pleteršnik, *Slovensko-nemški slovar 1894–1895*, elektronska izdaja, ur. Metka Furlan – Helena Dobrovoljc – Helena Jazbec, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2006.

- Ramovš 1997** = Fran Ramovš, *Zbrano delo 2*, ur. Jože Toporišič, Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1997.
- Reichmayr 2005** = Michael Reichmayr, *Von Ajda bis Žuži*, Graz: Artikel-VII-Kulturverein für Steiermark, Pavelhaus/Pavlova hiša, Laafeld/Potrna, 2005.
- Ribarić 1940** = Josip Ribarić, *Razmještaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri = Srpski dijalektološki zbornik 9*, Beograd: Srpska kraljevska akademija, 1940.
- Rjadčenko 1994** = N. G. Rjadčenko, Zoonimija russkaja, v: *Russkaja onomastika i onomastika Rossii: slovar'*, pod redakcije akademika RAN O. N. Trubačeva. Moskva: Škola-Press, 1994, 73–84.
- Rosamani 1990** = Enrico Rosamani, *Vocabolario giuliano dei dialetti parlati nella regione Giuliano-Dalmata quale essa era stata costituita di comune accordo tra i due stati interessati nel convegno di Rapallo del 12-XII-1920*, Trieste: Edizioni Lint, 1990.
- RSGV** = *Rečnik srpskih govora Vojvodine 1–10*, ur. Dragoljub Petrović, Novi Sad: Matica srpska, 2000–2010.
- SLA** = Listkovno in zvezkovno gradivo za Slovenski lingvistični atlas, dialektološka sekcija Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v Ljubljani.
- SP 2001** = *Slovenski pravopis*, Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti – Znanstveno-raziskovalni center SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, 2001.
- SSKJ** = *Slovar slovenskega knjižnega jezika I–V*, Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1970–1991.
- Skok** = Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I–IV*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1971–1974.
- Skok 1912** = Petar Skok, *Mundartliches aus Žumberak (Sichelberg)*, *Archiv für slavische Philologie* 33 (1912), 338–375.
- Šekli 2008** = Matej Šekli, *Zemljepisna in osebna lastna imena v kraju Livek in njegovi okolici*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2008 (Linguistica et philologica 22).
- Štrekelj 1887** = Karl Štrekelj, *Morphologie des Görzer Mittelkarst-dialektes mit besonderer Berücksichtigung der Betonungsverhältnisse*, Wien: In Commission bei Carl Gerold's Sohn, 1887.
- Toporišič 1992** = Jože Toporišič, *Enciklopedija slovenskega jezika*, Ljubljana: Cankarjeva založba, 1992.
- Varnikova 2011** = E. N. Varnikova, Zoonimy: mesto v onomastičeskem prostranstve, *Voprosy onomastiki* 10 (2011), št. 1, 51–62.
- Velčić 2003** = Nikola Velčić, *Besedar Bejske Tramuntane*, Mali Lošinj: Katedra Čakavskog sabora Cres-Lošinj – Beli: Tramuntana – Rijeka: Adamić, 2003.

SUMMARY

Animal names of hydronymic origin: Slovenian *Sebin/Sabin/Savin* and *Sava*

The Slavic animal name **Sava* (Slk. dial. *Sáva*, *Sávka*) as an apotropaic name could have only arisen along the course of the Sava River, and so its modern dialect distribution in Slovenian (Littoral *Sá:va* 'name for a cow', in Livek; Styrian 'sa:wa 'idem.', in Meliše), with the distribution of its Slovenian and Croatian masculine equivalents (Sln. *sebin*, *sabîn*, *Savin*, *Sabína*, Cro. *Savin*, *Savîn*) and the feminine equivalents derived from them (Sln. *Sabína* < **Savina*, Cro. *Savîna*, *Savînka*), show that the ancestors of today's dialect speakers using these animal names were in direct contact with the basin of the Sava River. Animal names with the root *Sav-* may therefore be of use in studying dialect differentiation in the western South Slavic area.